

УМОВИ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ

В статье отражены сущность и краткое содержание основных организационно-методических условий формирования мотивации педагогической деятельности у будущих учителей музыки.

Ключевые слова: *мотивация, условия формирования мотивации, музыкально-педагогическая деятельность.*

Професійна спрямованість навчально-виховного процесу передбачає забезпечення такої системи засобів підготовки майбутнього вчителя, яка б найбільшою мірою орієтувала його на загальні і специфічні особливості майбутньої діяльності, озброювала необхідними знаннями, уміннями і навичками навчально-виховного процесу, формувала особистісні якості, необхідні вчителю для успішної педагогічної діяльності. Великої уваги потребує поліпшення професійної підготовки фахівців у єдності різних її сторін: і спеціальної, і педагогічної, тому проблема формування мотивації вчителя до педагогічної діяльності є однією з найактуальніших у педагогіці вищої школи.

Майбутній учитель музики має не тільки оволодіти необхідними фаховими знаннями й уміннями, а й усвідомити шляхи їх набуття, оволодіти принципами й методами пізнання теорії та практики своєї педагогічної діяльності.

Розглянувши найважливіші проблемні питання, які існують у сучасній теорії та методиці професійної підготовки майбутніх учителів музики, ми дійшли висновку, що для вирішення суперечностей щодо формування мотивації педагогічної діяльності у студентів музично-педагогічних факультетів необхідно визначити відповідні організаційно-методичні умови та шляхи їх створення.

Умова, як філософська категорія, віддзеркалює універсальні зв'язки речей із тими чинниками, завдяки яким вона виникає та існує. Особливістю умови є те, що вона сама по собі, без діяльності людини не може перетворитися на нову дійсність, продукувати її, вона лише створює можливість нової речі як зумовленої. Завдяки наявності відповідних умов властивості речі переходять з можливості в дійсність. Умови не визначають сутності речі, вони лише впливають на спосіб її існування. Активним, діяльним чинником впливу умов на спосіб існування певної речі є людина як суб'єкт діяльності [7, с. 703].

У тлумачному словнику української мови умовою називають необхідну обставину, яка уможливорює здійснення, створення, утворення будь-чого або сприяє чомусь; обставини, особливості реальної дійсності, за яких відбувається або здійснюється щонебудь. Умови – це цілеспрямовано створені чи використовувані обставини навчання, що забезпечують можливість досягнення його результативності [3, с. 160].

Сучасні психологи, розкриваючи залежність розвитку особистості від соціальних умов, підкреслюють, що людина – не пасивний об'єкт впливу середовища, а активна, діяльна істота, тому зовнішні умови діяльності, зовнішні впливи визначають психічний розвиток людини не прямо, а переломлюючись через її особистість, життєвий досвід, індивідуальні психічні особливості й діяльність. Від внутрішньої позиції людини залежить її сприйнятливність до одних впливів і несприйнятливність до інших.

Отже, ефективність формування мотивації майбутнього вчителя музики до педагогічної діяльності визначається не лише зовнішніми умовами – професійною компетентністю викладачів мистецьких дисциплін, активізацією різних видів музично-педагогічної діяльності студентів, створенням сприятливої ситуації педагогічного спілкування на заняттях, методами навчання тощо, а й внутрішніми умовами, які визначаються особистістю самих студентів.

Враховуючи ці положення, метою даної статті є наукове обґрунтування змісту основних організаційно-методичних умов формування мотивації педагогічної діяльності у студентів музично-педагогічних факультетів вищих навчальних закладів.

На основі теоретичного аналізу проблеми, вивчення педагогічного досвіду та власних спостережень нами були виділені педагогічні умови, які, на наш погляд, є найважливішими для формування мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики, а саме:

- 1) цілеспрямоване педагогічне керування процесом формування мотивації педагогічної діяльності у студентів;
- 2) забезпечення педагогічної спрямованості фахової підготовки майбутніх учителів музики;
- 3) стимулювання студентів до оволодіння вміннями музично-педагогічного самовдосконалення.
- 4) підвищення рівня музичної та педагогічної підготовленості студентів.

Розглянемо зазначені умови детальніше. Найважливішою умовою мотивації педагогічної діяльності майбутніх учителів музики ми вважаємо **цілеспрямоване педагогічне керування процесом формування мотивації педагогічної діяльності у студентів музично-педагогічних факультетів.**

Під *керуванням* розуміється цілеспрямована дія на суспільні процеси, що здійснюється за допомогою спеціальних органів і організацій, покликаних удосконалювати цілісність і структуру соціальної системи, її оптимальне функціонування і розвиток. Головним завданням керування є регулювання поведінки і діяльності людей, взаємин між ними.

На думку О.Ростовського, відповідь на запитання: "Що таке керування?" передбачає, насамперед, з'ясування того, що дає керування, які завдання воно вирішує у педагогічному процесі та як їх вирішує [6, с. 9].

У керуванні навчальною діяльністю студентів важливе значення має зворотний зв'язок, що забезпечує розуміння викладачем перебігу навчання, його результатів та їхніх причин у дидактичному плані. За допомогою його аналізу коригується поведінка, замінюються використані методи впливу новими, більш ефективними. Правильна інтерпретація зворотного зв'язку сприяє диференціації та індивідуалізації керування учінням, забезпечує його ефективність відповідно до індивідуальних можливостей студента [5].

Як і будь-яка діяльність, педагогічне керування здійснюється у три етапи: планування, організація та управління, тобто цей процес, незалежно від його масштабності й тривалості, завжди попередньо уявляється, тобто планується, потім виконується і за необхідністю коригується.

Отже, активне цілеспрямоване керування процесом формування мотивації педагогічної діяльності можна розглядати як одну з найважливіших умов формування особистості майбутніх учителів музики.

Наступною умовою формування мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики, за нашим переконанням, є **забезпечення педагогічної спрямованості фахової підготовки майбутніх учителів музики.**

Особистість учителя, її ціннісні орієнтації, зміст та ідеали характеризуються педагогічною спрямованістю й визначають сутність педагогічної діяльності, засоби спілкування та співтворчості [1, с. 47].

Педагогічна спрямованість майбутнього вчителя музики за своїм змістом має бути професійною, тому особистість студента необхідно орієнтувати на такі цінності, як найкраще засвоєння майбутньої професії, опанування професійної майстерності тощо. Професійно-педагогічна спрямованість виявляється в меті, яку майбутній учитель ставить перед собою під час навчання [2, с. 47].

Провідними чинниками посилення у майбутніх учителів музики педагогічної спрямованості є: усвідомлення необхідності, тобто – соціальної та особистісної значущості певних стійких музично-педагогічних знань, умінь та навичок для майбутньої педагогічної діяльності; зацікавленість конкретними методами, прийомами та заходами музично-педагогічної праці як основою забезпечення успішної діяльності щодо навчання та виховання учнів.

Ще однією важливою умовою формування мотивації педагогічної діяльності майбутніх учителів музики, на нашу думку, є **стимулювання студентів до оволодіння вміннями музично-педагогічного самовдосконалення** під яким ми розуміємо його систематичну музично-педагогічну самоосвіту, самовиховання, саморозвиток та внутрішню психологічну готовність до педагогічної діяльності.

Складність процесу самовдосконалення вчителя викликає необхідність з'ясувати механізми його виникнення і формувати потребу до нього в майбутніх учителів ще в період навчання у вищих навчальних закладах. При цьому слід враховувати, що сам процес відбувається поетапно [4, с. 412].

У музично-педагогічній діяльності, як основі самовдосконалення особистості, смисловий акцент переміщується з освітньої на розвивальну сторону, внаслідок чого знання розглядаються як джерело формування творчого потенціалу суб'єкта навчання.

Професійне самовдосконалення є суспільно та особистісно необхідною умовою становлення майбутніх учителів музики. Воно є комплексом взаємопов'язаних і взаємозалежних процесів: професійного самовиховання як цілеспрямованої активної діяльності, що зорієнтована на формування і вдосконалення у себе позитивних і усунення негативних якостей у відповідності до вимог педагогічної діяльності, та професійної самоосвіти як цілеспрямованої роботи під час навчання на музично-педагогічному факультеті щодо розширення і поглиблення своїх професійних знань, удосконалення та набуття знань, умінь і навичок, необхідних для майбутньої педагогічної діяльності.

Наступною умовою формування мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики ми вважаємо **підвищення рівня музичної та педагогічної підготовленості студентів**.

Результати аналізу психолого-педагогічної літератури засвідчують, що формування і розвиток музично-педагогічних якостей у студентів здійснюється з урахуванням психологічної структури особистості. Основу створення будь-якої якості складає озброєння її системою певних знань, вимог, особливостей тощо.

Одним із найважливіших напрямків формування мотивації музично-педагогічної діяльності є поглиблення загальних психолого-педагогічних і музично-теоретичних знань. Під час цієї роботи розвивається ерудиція, створюється певна система знань з основ музично-педагогічної діяльності.

Формування знань, умінь і навичок у майбутніх учителів музики – тривалий процес, який здійснюється двома шляхами: спеціально організованими вправами з вузькою тренувальною метою і багаторазовим включенням необхідних дій у діяльність більш загального характеру, що вимагає від майбутнього вчителя музики поєднання різних навичок і умінь для її виконання.

Основними методами навчання на музично-педагогічних факультетах є: лекція, самостійна робота, обговорення навчального матеріалу, дослідницька і практична робота.

Комплексне застосування і постійне вдосконалення всіх методів дозволить підвищити рівень музично-теоретичної і педагогічної підготовленості, практичних умінь і навичок студентів, сприятиме формуванню мотивації педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики.

Отже, формувати мотивацію педагогічної діяльності у майбутніх учителів музики – означає поставити діяльність в такі умови підвищення їхнього рівня музично-теоретичної та педагогічної підготовленості, за яких би бажані мотиви розвивалися в контексті набутого ними досвіду. Це вимагає правильної організації та керування педагогічною

діяльністю студентів, підвищення їх рівня музичної та педагогічної підготовленості, їх спрямованості на майбутню музично-педагогічну діяльність і оволодіння вміннями самовдосконалення.

Література

1. **Козир А.В.** Професійна майстерність учителів музики: теорія і практика формування в системі багаторівневої освіти: [монографія] / А.В.Козир. – К. : Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2008. – 380 с.
2. **Орлов В.Ф.** Професійне становлення вчителя як предмет педагогічних досліджень / В.Ф.Орлов // Педагогіка і психологія. – 2005. – №1. – с. 42-51.
3. **Падалка Г.М.** Педагогіка мистецтва (теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Г.М.Падалка. – К. : Освіта України, 2008. – 274 с.
4. **Педагогіка вищої школи:** [навч. посіб] / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В. Семенова та ін. – [3-тє вид., перероб. і доп]. – К. : Знання, 2007. – 495 с.
5. **Ревенчук В.В.** Методичні засади взаємодії викладача та студента у процесі навчання гри на фортепіано / автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.02 / В.В.Ревенчук. – К., 2006. – 216 с. – укр..
6. **Ростовський О.Я.** Методологічний аналіз проблеми формування музичного сприймання школярів / О.Я.Ростовський // Проблеми мистецької освіти: [збірник науково-методичних статей викладачів, студентів і аспірантів факультету культури і мистецтв]. – Вип. 1 / Відп. ред. О.Я.Ростовський. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2007. – 203 с. (с. 5-16)
7. **Філософський словник** / За ред. В. І. Шинкарука. – К. : Головна редакція Укр. Рад. Енциклопедії, 1986. – 800 с.

УДК 371.13+371.14

Бірюкова Л.А.

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

В статтє рассматриваются возможности усовершенствования проведения подготовки студентов к педагогической деятельности в процессе проведения педагогической практики, раскрываются различные формы ее организации.

Ключевые слова: *профессіональна підготовка учителя, педагогічна практика, комплекс професіональних уменій.*

Кожна професія вимагає від людини певних якостей і накладає відбиток на її особистість. У світлі ідей гуманізації та гуманітаризації освіти стало аксіомою твердження про те, що метою процесу навчання у педагогічному ВНЗ є розвиток особистості майбутнього вчителя, а не набуття ним знань, умінь та навичок, за якими залишається роль бути засобом цього розвитку.

У національній Доктрині розвитку освіти України ХХІ століття підготовку кваліфікованих педагогічних працівників проголошено центральним завданням модернізації освіти, провідним принципом державної освітньої політики. Однак на практиці це твердження нерідко є лише декларацією добрих намірів. За останні десятиріччя музична педагогіка вищої освіти досягла значних успіхів у теоретичному осмисленні процесу професійного становлення особистості вчителя музики, накопичила значний досвід його фахової підготовки. Встановлено провідні закономірності музично-педагогічної діяльності (В.Шацька, О.Апраксина, Н.Ветлугіна), основні її компоненти (Л. Арчажнікова), визначено структуру, зміст та принципи методологічного аналізу проблем музичної педагогіки в системі вищої музично-педагогічної освіти (Е.Абдулін); науково